

UDENRIGSMINISTERIET

EKN, sagsnr.: 2020-30072
Den 8. september 2020

Rådsmøde (udenrigsanliggender) den 21. september 2020

SAMLENOTAT

1. Libyen.....	2
2. EU-AU samarbejdet	4
3. Hviderusland.....	7

1. Libyen

KOM-dokument foreligger ikke.

Nyt notat.

1. Resumé

På rådsmødet ventes en drøftelse af den seneste udvikling i Libyen og EU's mulighed for at understøtte en eventuelt forhandlet våbenhvile.

2. Baggrund

Den 21. august 2020 opfordrede den libyske premierminister, Fayeza Sarraj, og formanden for det libyske parlament, Aguila Saleh, i parallelle erklæringer til en national våbenstilstand samt til en genoptagelse af den libyske olieeksport. I sin erklæring opfordrede Sarraj desuden til, at den strategisk vigtige kystby Sirte og den nærliggende Al Jufrah-base gøres til en demilitariseret zone. Endvidere annoncerede Sarraj, at der vil blive afholdt både parlaments- og præsidentvalg i marts 2021.

Sarraj og Saleh tilhører forskellige fløje i den komplekse konflikt i Libyen. Sarraj leder den FN- anerkendte GNA regering (Government of National Accord) i Tripoli, mens Saleh er formand for det libyske parlament, som er placeret i den østlige by Tobruk. Begge fløje er fragmenterede og rummer store interne interessekonflikter. Saleh og general Khalifa Haftar ønsker begge at fremstå som repræsentanter for det østlige Libyens forskellige interessegrupperinger, men også i koalitionen bag Sarraj er der store interne brydninger. Konfliktens alvor forstærkes af, at de forskellige parter støttes militært af en række eksterne aktører. Situationen i Libyen har dermed udviklet sig til en stedfortræderkonflikt mellem regionale og internationale aktører. Situationen for landets almene befolkning er dertil forværret af, at østlige militser siden januar har blokeret for landets olieproduktion og dermed begrænset de offentlige indtægter. Alt i alt rummer situationen i Libyen potentielt store risici for Europa i form af øget spillerum for terrorisme, irregulær migration og regional ustabilitet.

Erklæringerne den 21. august 2020 kom efter vedvarende internationalt engagement fra særligt FN, USA og Tyskland (initiativtager til Berlin-processen). Også EU's Udenrigsrepræsentant, Josep Borrell, har været engageret i forhold til at styrke EU's engagement i Libyen og besøgte således den 1. september landet med henblik på at signalere EU-opbakning til en forhandlet våbenhvile. Han mødtes i den forbindelse med Sarraj, Saleh og formanden for Libyens nationale olieselskab. Borrell lagde vægt på, at intentionerne i erklæringerne af 21. august 2020 må implementeres, herunder våbenhvile, løft af olieblokaden og relancering af den politiske proces.

3. Formål og indhold

Rådet forventes at drøfte den seneste udvikling i Libyen og EU's muligheder for at understøtte en forhandlet våbenhvile. Drøftelsen ventes at have karakter af idéudveksling snarere end en egentlig drøftelse af konkrete forslag til EU-indsatser.

4. Europa-Parlamentets udtalelser

Europa-Parlamentet skal ikke høres.

5. Nærhedsprincippet

Spørgsmålet om nærhedsprincippet er ikke relevant.

6. Gældende dansk ret

Ikke relevant.

7. Konsekvenser

Drøftelsen forventes ikke i sig selv at have konsekvenser for statsfinanserne, samfundsøkonomien, erhvervslivet, miljøet eller beskyttelsesniveauet.

8. Høring

Sagen har ikke været sendt i høring.

9. Generelle forventninger til andre landes holdninger

Der forventes generel EU-enighed om opbakning til en politisk løsning i Libyen, herunder opbakning til Berlin-processen og til FN's bestræbelser på at finde en politisk løsning.

10. Regeringens generelle holdning

Regeringen støtter op om Berlin-processen og FN's bestræbelser på at finde en politisk løsning på konflikten i Libyen. Fra dansk side bakkes der op om et øget EU-engagement ift. at understøtte implementering af Berlin-aftalen og om en national våbenstilstand som nyligt annonceret af flere libyske parter. Regeringen lægger vægt på, at alle eksterne aktører respekterer våbenembargoen og stopper deres militære indblanding i konflikten.

11. Tidligere forelæggelse for Folketingets Europaudvalg.

Situationen i Libyen har senest været forelagt for Folketingets Europaudvalg den 6. februar 2020.

2. EU-AU samarbejdet

KOM-dokument foreligger ikke.

Nyt notat.

1. Resumé

På rådsmødet (udenrigsanliggender) ventes en drøftelse af samarbejdet mellem EU og den Afrikanske Union (AU) frem mod det forventede virtuelle EU-AU udenrigsministermøde den 28. september og et virtuelt topmøde mellem de afrikanske og europæiske stats- og regeringsledere ultimo oktober 2020. Erklæringerne vedtaget på møderne, vil kunne udgøre væsentlige milepæle for det fremtidige partnerskab mellem EU og AU på danske prioritetsområder. Der er lagt op til en bred og strategisk drøftelse af EU's forhold til Afrika, der også forventes at berøre post-Cotonou-forhandlingerne, der er i en afsluttende fase, samt de seneste udviklinger i Mali og Somalia.

2. Baggrund

Overordnet vil drøftelsen tage udgangspunkt i EU's Afrika-politik, som den kommer til udtryk i Kommissionens meddelelse "Frem mod en omfattende strategi for samarbejdet med Afrika" fra marts 2020 og i rådskonklusionerne om Afrika af 30. juni 2020. Kommissionen har siden sin tiltrædelse prioriteret Afrika-partnerskabet højt. Regeringen har i forbindelse med EU-rådskonklusionerne om Afrika arbejdet for et tæt og ligeværdigt partnerskab mellem EU og AU. For regeringen bør fokus for dette partnerskab være klimaindsatser og den grønne omstilling, migration og flygtninge, fred og sikkerhed, unge, god regeringsførelse, menneskerettigheder og ligestilling, herunder Seksuel og reproduktiv Sundhed og Rettigheder (SRSR) samt bæredygtig økonomisk udvikling, handel og anstændige jobs.

Når det kommer til klimaindsatsen og den grønne omstilling står det fra sonderinger med AU-siden klart, at området er rykket længere ned på den afrikanske prioritetsliste grundet COVID-19, som rammer Afrika bredt og hårdt. Fra EU's side er man, ikke mindst efter dansk pres, enige om at arbejde for, at et stærkere partnerskab med Afrika inden for grøn omstilling og klima skal genetableres. Selv i denne vanskelige situation er det afgørende at se mulighederne i at genopbygge grønt og bæredygtigt. Danmark tog i november 2019 initiativ til et non-paper om grøn omstilling og klima i EU-AU samarbejdet, som i alt 20 EU-medlemslande bakker op om. På den baggrund er der nedsat en High Level Group (HLG) med deltagere fra både EU-lande og fra det afrikanske kontinent, der skal levere anbefalinger, som skal spille ind i topmødeforberedelserne. Fra dansk side deltager en dansk FN-ungdomsdelegat i HLG's arbejde.

Ved det seneste EU-AU topmøde i Abidjan i 2017 var migration det mest omstridte emne. Man nåede under topmødet alene til fælles enighed om en generel omtale af migration i erklæringsteksten. Det skyldtes dybe meningsforskelle mellem den europæiske og den afrikanske side ift., hvordan migrationsudfordringerne bedst håndteres. Også internt i EU var der holdningsforskelle. Sonderinger blandt de afrikanske partnere viser, at dette fortsat gør sig gældende. Særligt ventes der fra afrikansk side at være stor efterspørgsel efter europæiske indrømmelser når det kommer til lovlig migration.

Drøftelsen ventes herudover at komme ind på post-Cotonou-forhandlingerne, der er i den afsluttende fase. Kommissær Urpilainen ventes at opdatere Rådet om status for forhandlingerne. Der er fortsat udestående på emner som migration og tilbagetagelse, SRSR og spørgsmålet om, hvordan Afrika-protokollen i Post-Cotonou-aftalen skal kobles til EU-AU-samarbejdet. Danmark følger nøje, hvorvidt Kommissionen holder sig inden for sit mandat og lægger særligt vægt på, at der opnås tilfredsstillende resultater på irregulær migration og tilbagetagelse samt SRSR og Seksuel Orientering og Kønsidentitet.

Endelig lægges op til, at drøftelsen også vil berøre de seneste udviklinger i Mali og Somalia. Siden statskuppet i Mali i august er landet suspenderet som medlem af AU. Danmark arbejder for, at EU spiller en aktiv rolle i forhold til situationen i Mali, og at EU's forventninger til kupmagerne kommunikeres klart. Der bør hurtigst muligt etableres en civilt-ledet overgangsregering samt udarbejdes en køreplan for afholdelse af valg. I Somalia er der regeringskrise, og Hassan Ali Khaire er gået af som premierminister. Danmark presser i EU-regi på for at holde Somalia fast i reformsporet og på afholdelse af valg til tiden.

3. Formål og indhold

Formålet er at drøfte EU-AU partnerskabet forud for det kommende EU-AU topmøde. Regeringen vil anvende drøftelsen til at understrege de danske hovedprioriteter for et tæt og ligeværdigt partnerskab mellem EU og AU baseret på grundlæggende værdier som menneskerettigheder og god regeringsførelse og med fokus på de væsentlige udfordringer, hvor EU og AU deler skæbnefællesskab med fokus på den grønne omstilling, klima og migration.

4. Europa-Parlamentets udtalelser

Europa-Parlamentet skal ikke høres.

5. Nærhedsprincippet

Spørgsmålet om nærhedsprincippet er ikke relevant.

6. Gældende dansk ret

Ikke relevant.

7. Konsekvenser

Drøftelserne forventes ikke i sig selv at have lovgivningsmæssige konsekvenser eller konsekvenser for statsfinanserne, samfundsøkonomien, erhvervslivet, miljøet eller beskyttelsesniveauet.

8. Høring

Sagen har ikke været sendt i høring.

9. Generelle forventninger til andres landes holdninger

EU's medlemslande ventes at bakke op om, at de kommende møder mellem EU og AU skal demonstrere vigtigheden af partnerskabet og udtrykke interkontinental sammenhørighed oven på COVID-19 krisen. Der er bred opbakning til EU's Team Europe-indsats, der skal tydeliggøre, hvor vigtig en partner EU er for Afrika. Der er også udbredt støtte til, at EU og AU sammen skal arbejde tættere sammen på udvalgte områder. Internt i EU-kredsen er der

således bred opbakning til, at partnerskabet skal sætte fokus på den grønne omstilling og klima. Når det kommer til migration ventes der at være forskelligartede opfattelser af, hvordan migration skal håndteres i forhandlingerne mellem EU og AU om de kommende erklæringstekster. Flere medlemslande ønsker, hvad de omtaler som ”et afbalanceret fokus på migration”, der fx imødekommer den afrikanske sides ønske om at sætte fokus på lovlig migration og grundlæggende årsager til irregulær migration, mens andre ønsker en tilgang, der håndterer irregulær migration tættere på oprindelseslandene.

10. Regeringens generelle holdning

Regeringen mener, at EU's partnerskab med AU bør være tæt og ligeværdigt og baseret på grundlæggende værdier som menneskerettigheder og god regeringsførelse. EU-AU samarbejdet bør sætte fokus på de væsentlige udfordringer, som EU og AU deler. Det drejer sig særligt om klimaindsatsen og den grønne omstilling, migration og flygtninge, fred og sikkerhed, unge og ligestilling herunder SRSR samt bæredygtig økonomisk udvikling, handel og anstændige jobs.

Regeringen finder, at der i EU-AU samarbejdet bør gives øget prioritet til klimaindsatsen og den grønne omstilling. Derfor vil regeringen tilstræbe, at anbefalingerne fra HLG spiller ind i topmødeforberedelserne og fremmer konkrete EU-AU handlingsspor på området. Regeringen ønsker gennem kontakter til afrikanske partnere at fremme en fælles forståelse for potentialet forbundet med den grønne transition og klimaindsatser, særligt i kontekst af COVID-19 og vil opfordre andre medlemsstater til at støtte op.

EU bør ligeledes prioritere at styrke EU-AU samarbejdet om at imødegå irregulær migration gennem effektiv og fair migrationshåndtering langs relevante migrationsruter og i nærområderne, herunder bekæmpelse af menneskesmugling, adressering af de grundlæggende årsager til irregulær migration og forpligtelsen til at tilbagetage egne statsborgere. Dette er et led i regeringens arbejde med at gentænke det eksisterende asylsystem og finde innovative løsninger til et nyt, retfærdigt og humanitært asylsystem baseret på overførsel af asylansøgere til modtagecentre i tredjelande, og hermed at ændre incitamentsstrukturen, så de irregulære migrationsstrømme reduceres mest muligt. Regeringen ser i forbindelse med den samlede tilgang til migration behov for, at den fælles sikkerhedsudfordring på tværs af Sahel og Maghreb også ses i en migrationsprisme.

11. Tidligere forelæggelse for Folketingets Europaudvalg

EU-Afrika-relationer med sigte mod EU-AU-ministermøde og –topmøde blev senest forelagt for Folketingets Europaudvalg til orientering den 6. december 2019. Folketingets Europaudvalg blev dertil også orienteret ved mødet i udvalget den 6. februar omkring arbejdet med EU's Afrika-strategi under punktet med titlen ”Ministermøde mellem EU og Den Afrikanske Union”.

3. Hviderusland

KOM-dokument foreligger ikke.

Nyt notat.

1. Resumé

Der forventes en drøftelse af den seneste udvikling i Hviderusland, herunder EU's handlemuligheder ift. støtte op om den nationale dialog i Hviderusland, samt hvordan EU bedst støtter de demokratiske kræfter i landet. Der forventes derudover en opdatering på EU's finansielle støtte til det hviderussiske civilsamfund. Hvis ikke der opnås enighed inden rådsmødet, forventes listerne over personer, der skal sanktioneres, endeligt vedtaget på rådsmødet.

2. Baggrund

Den hviderussiske befolkning, opposition og medier er fortsat underlagt et massivt pres. Koordinationsrådet, nedsat med det formål at forene den hviderussiske opposition i indsatsen for et frit og retfærdigt valg, mærker særligt dette på foruroligende vis i form af anholdelser, fængselsstraffe og deportationer. På trods af denne stigende intimidering samt en massiv tilstedeværelse af politi, fortsætter massedemonstrationerne i Minsk.

Der er ikke taget reelle skridt fra myndighedernes side for at imødekomme oppositionens krav om en national dialog. Præsident Lukasjenko har annonceret, at et nyvalg først kan komme på tale efter en ændring af forfatningen. Udmeldingen er mødt med skepsis fra størstedelen af oppositionen. Forsøg på at facilitere dialog, herunder fælles initiativ fra det nuværende albanske og kommende svenske OSCE formandskab, er hidtil blevet afvist af præsident Lukasjenko.

Regeringen har fra starten fordømt valgsvindlen og de omfattende overgreb begået mod journalister og fredelige demonstranter, ligesom regeringen har udtrykt sin fulde støtte til det hviderussiske civilsamfunds ønske om frie og fair valg. Udenrigsministeren har under samtale med oppositionens præsidentkandidat Svetlana Tikhonovskaja, udtrykt regeringens klare støtte til den hviderussiske befolknings krav om at blive hørt og respekteret.

Konkret har regeringen støttet hviderussiske journalister, menneskerettighedsforkæmpere og voldsofre med en akutindsats på 500.000 kroner gennem International Media Support og DIGNITY. For at understøtte den demokratiske udvikling i bl.a. Hviderusland har regeringen etableret en Ny Demokratifond til styrkelse af civilsamfund, mellemfolkelig erfaringsudveksling og netværksdannelse. Fonden skal være et fleksibelt redskab, der kan anvendes i alle seks østlige naboskabslande (Hviderusland, Ukraine, Moldova, Georgien, Armenien og Aserbajdsjan).

Regeringen arbejder for at situationen i Hviderusland er højt på dagsordenen i internationale fora, herunder ifm. den kommende samling i FN's Menneskerettighedsråd. Regeringen bakker op om igangsættelse af en international undersøgelse af valgsvindel og overgreb mod demonstranter og journalister, hvilket også er kommunikeret i fælles nordisk-baltisk erklæring samt EU-erklæring om udviklingen i Hviderusland. Regeringen har desuden opfordret Europarådets generalsekretær til at sætte Hviderusland øverst på dagsordenen. I OSCE støtter

regeringen igangsættelse af den såkaldte Moskva-mekanisme og bakker stærkt op om det nuværende albanske OSCE-formandskab samt det indkommende svenske formandskabs forslag om at facilitere dialog mellem den hviderussiske regering og oppositionen.

I EU presser regeringen på for, at målrettede sanktioner mod de ansvarlige for valgsvindlen og overgreb mod den hviderussiske befolkning indføres hurtigst muligt. Omfanget af sanktionerede personer bliver forhandlet i EU, og der skal opnås enighed herom blandt de 27 medlemsstater. Derudover skal der tilvejebringes det juridiske grundlag for hver enkelt tilføjelse til sanktionslisterne. Regeringen tilskynder, at sanktioner skal ledsages af positive tiltag i form af øget støtte til de demokratiske kræfter i det hviderussiske samfund.

EU-Kommissionen annoncerede den 19. august, at man vil mobilisere 53 mio. euro til Hviderusland. Heraf vil 2 mio. euro gå til at assistere ofre for undertrykkelse og politivold, 1 mio. euro til støtte for civilsamfundet og uafhængige medier, og 50 mio. til COVID-19-assistance.

3. Formål og indhold

Der forventes en drøftelse af den seneste udvikling i Hviderusland med vægt på, hvordan EU bedst støtter de demokratiske kræfter i landet. Der forventes derudover en opdatering på EU's finansielle støtte til det hviderussiske civilsamfund. Hvis ikke der er opnået enighed inden rådsmødet, forventes listerne over personer, der skal sanktioneres, endeligt vedtaget på rådsmødet.

4. Europa-Parlamentets udtalelser

Europa-Parlamentet skal ikke høres.

5. Nærhedsprincippet

Spørgsmålet om nærhedsprincippet er ikke relevant.

6. Gældende dansk ret

Ikke relevant.

7. Konsekvenser

Sagen forventes ikke at have lovgivningsmæssige konsekvenser eller konsekvenser for statsfinanserne, samfundsøkonomien, miljøet eller beskyttelsesniveauet.

8. Høring

Sagen har ikke været sendt i høring.

9. Generelle forventninger til andres landes holdninger

Der forventes generel opbakning til, at EU skal gennemføre en dybdegående vurdering af forholdet til Hviderusland. Derudover forventes der generel enighed om, at EU skal støtte civilsamfundsindsatser i Hviderusland, herunder støtte til uafhængige journalister og medier. En række medlemslande forventes at betone behovet for at imødegå russisk og hviderussisk narrativ om vestlig indblanding via støtte til den hviderussiske opposition.

10. Regeringens generelle holdning

Regeringen har presset på for, at målrettede sanktioner mod de ansvarlige for valgsvindlen og ovegreb mod den hviderussiske civilbefolkning indføres hurtigst muligt. Det er regeringens holdning, at vedtagelsen af EU-sanktioner ikke er sket hurtigt nok. Udviklingen i Hviderusland har vist, at der behov for, at de europæiske lande kan træde til med akut støtte og solidaritet, når borgere i vores nabolande rejser sig mod autoritære og undertrykkende kræfter. Det er vigtigt, at EU rækker ud til den hviderussiske befolkning med yderligere støtte for at sikre, at Hviderusland ikke skubbes yderligere fra os.

11. Tidligere forelæggelse for Folketingets Europaudvalg.

Situationen i Hviderusland blev sidst forelagt for Folketingets Europaudvalg til orientering den 13. august 2020.